

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

ข้าวเป็นอาหารหลักในการบริโภคของครัวเรือนไทยเป็นเวลาช้านาน ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา การเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยได้เปลี่ยนแปลงปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรม การบริโภคอาหาร และรวมถึงปริมาณการบริโภคข้าว ในการศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแบบแผนการใช้จ่ายในการบริโภคข้าวของครัวเรือนไทยและวิเคราะห์ค่าความยืดหยุ่นของปริมาณอุปสงค์ต่อรายได้และราคา และค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์คุณภาพข้าวต่อรายได้ในการบริโภคข้าวของครัวเรือนไทย

จากการศึกษาถึงลักษณะแบบแผนการใช้จ่ายในการบริโภคข้าวของครัวเรือนไทย พบว่าในภาพรวมทั้งประเทศครัวเรือนมีการบริโภคข้าว 331.38 กก.ต่อปี หรือ 97.18 ต่อคนต่อปี และเมื่อพิจารณาตามลักษณะภูมิภาค พบว่าในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีปริมาณการบริโภคข้าวต่อคนสูงที่สุด และกรุงเทพฯมีปริมาณการบริโภคข้าวต่อคนน้อยที่สุด เมื่อพิจารณาตามระดับของการพัฒนาท้องถิ่นแล้วครัวเรือนนอกเขตเทศบาลมีปริมาณการบริโภคข้าวต่อคนมากกว่าครัวเรือนเขตเทศบาล

ผลการศึกษาพบว่าเพศของหัวหน้าครัวเรือนไม่มีความแตกต่างในสัดส่วนของค่าใช้จ่ายในการบริโภคข้าวเมื่อเทียบกับค่าใช้จ่ายอาหารของครัวเรือน เมื่อจำแนกตามอายุพบว่ากลุ่มหัวหน้าครัวเรือนอายุมากกว่า 60 ปีมีสัดส่วนค่าใช้จ่ายในการบริโภคข้าวเทียบกับค่าใช้จ่ายอาหารสูงที่สุดในทางตรงข้ามระดับการศึกษาที่สูงขึ้น พบว่ามีสัดส่วนค่าใช้จ่ายในการบริโภคข้าวเทียบกับค่าใช้จ่ายอาหารกลับมีแนวโน้มลดลง ในระหว่างอาชีพต่างๆของครัวเรือนพบว่ากลุ่มสาขาการเกษตรมีสัดส่วนค่าใช้จ่ายในการบริโภคข้าวเทียบกับค่าใช้จ่ายอาหารสูงที่สุด ส่วนกลุ่มที่มีสัดส่วนต่ำที่สุดคือกลุ่มรับจ้างแรงงานรายวัน

ระดับรายได้ที่แตกต่างกันพบว่าเมื่อผลต่อสัดส่วนค่าใช้จ่ายในการบริโภคข้าวของครัวเรือน กล่าวคือครัวเรือนมีระดับรายได้สูงขึ้นจะมีสัดส่วนของค่าใช้จ่ายในการบริโภคข้าวเทียบกับค่าใช้จ่ายอาหารของครัวเรือนในทิศทางที่ลดลง ในขณะที่เดียวกันกลุ่มครัวเรือนที่มีระดับรายได้ต่ำจะมีสัดส่วนของค่าใช้จ่ายในการบริโภคข้าวเทียบกับค่าใช้จ่ายอาหารของครัวเรือนสูงที่สุด

สำหรับผลการวิเคราะห์ค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อรายได้หรือค่าใช้จ่าย พบว่าในภาพรวมทั้งประเทศแล้ว ค่าอุปสงค์การบริโภคข้าวต่อรายได้มีค่าเท่ากับ 0.5318 ซึ่งกล่าวโดยรวมได้ว่าข้าวยังเป็นสินค้าที่มีการบริโภคเพิ่มตามขึ้นตามรายได้ที่เพิ่มขึ้น (normal goods) เมื่อแยกพิจารณาครัวเรือนตามประเภทของชุมชน พบว่าครัวเรือนในเขตเทศบาลมีค่าความยืดหยุ่นเท่ากับ 0.4963 ซึ่งน้อยกว่าค่าความยืดหยุ่นของครัวเรือนนอกเขตเทศบาล ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.6010 ในระหว่างกลุ่มของครัวเรือนตามระดับรายได้ต่างๆ พบว่ากลุ่มครัวเรือนที่มีระดับรายได้ต่ำมีค่าความยืดหยุ่นเท่ากับ 0.6032 เทียบกับกลุ่มครัวเรือนระดับรายได้ปานกลางมีค่าเท่ากับ 0.5301 และกลุ่มครัวเรือนระดับรายได้สูงมีค่าเท่ากับ 0.5017 ซึ่งเห็นได้ว่าการตอบสนองต่อปริมาณการบริโภคข้าวมีแนวโน้มลดลงเมื่อครัวเรือนมีระดับรายได้เพิ่มขึ้น

ในการวิเคราะห์ค่าความยืดหยุ่นของปริมาณอุปสงค์ของการบริโภคข้าวต่อราคา พบว่าในภาพรวมทั้งประเทศ มีค่าความยืดหยุ่นเท่ากับ -0.3269 และหากพิจารณาแบ่งครัวเรือนตามประเภทของชุมชน ครัวเรือนในเขตเทศบาลมีค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์เท่ากับ -0.3576 ซึ่งสูงกว่าค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์การบริโภคข้าวของครัวเรือนนอกเขตเทศบาล ซึ่งมีค่าเท่ากับ -0.3396 ในส่วนของ การตอบสนองของอุปสงค์การบริโภคข้าวต่อราคาตามกลุ่มของรายได้ระดับต่างๆ พบว่ากลุ่มครัวเรือนระดับรายได้ต่ำมีค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์เท่ากับ -0.3247 สำหรับกลุ่มครัวเรือนระดับรายได้ปานกลางมีค่าความยืดหยุ่นการตอบสนองของอุปสงค์การบริโภคข้าวต่อราคาเท่ากับ -0.3369 แต่ในกลุ่มครัวเรือนระดับรายได้สูงมีค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคาเท่ากับ -0.5025 จากผลการคำนวณแสดงให้เห็นว่ากลุ่มครัวเรือนที่มีระดับรายได้สูงมีการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงราคามากกว่า กลุ่มที่มีรายได้ต่ำและกลุ่มรายได้ปานกลางซึ่งมีการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงต่อราคาใกล้เคียงกัน

ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าแบบแผนการบริโภคข้าวของครัวเรือนมีลักษณะแตกต่างกันไปตามลักษณะของรายได้ อายุ ระดับการศึกษาและการประกอบอาชีพของครัวเรือนเป็นสำคัญ นอกจากนี้ในการบริโภคข้าวของครัวเรือน ปริมาณการบริโภคข้าวมีผลการตอบสนองเชิงบวกต่อรายได้และตอบสนองเชิงลบต่อราคาข้าว และการตอบสนองดังกล่าวแตกต่างกันไปตามระดับการพัฒนาการของท้องถิ่น ซึ่งผลการศึกษาในเรื่องนี้ได้นำไปสู่ข้อเสนอแนะดังนี้

1. ในสถานการณ์ที่ระดับราคาข้าวสารได้ปรับตัวเพิ่มสูงขึ้นอย่างมากนั้น หากรัฐจะมีนโยบายให้ความช่วยเหลือควรเน้นให้ความช่วยเหลือกับกลุ่มครัวเรือนผู้สูงอายุประกอบอาชีพเกษตรมีระดับรายได้ต่ำและอาศัยอยู่ในชนบทเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพื่อให้สวัสดิการของครัวเรือนด้านความมั่นคงของอาหารต้องตกต่ำลง

2. ในการสร้างกลยุทธ์ทางการตลาดข้าวสารของผู้ประกอบธุรกิจค้าข้าวของเอกชน การสร้างความแตกต่างของราคาข้าวสารระหว่างกลุ่มครัวเรือนรากหญ้าและกลุ่มครัวเรือนในเขตเมืองโดยอาศัยความแตกต่างของราคาสินค้า ก่อนจะเพิ่มยอดปริมาณการขายให้สูงขึ้น